

Những vấn đề cần quan tâm về xây dựng nội dung và tiêu chí môi trường trong Chương trình mục tiêu quốc gia xây dựng nông thôn mới giai đoạn 2026 - 2030

PGS.TS. NGUYỄN THẾ CHINH, Nguyên Viện trưởng
Viện Chiến lược, Chính sách tài nguyên và môi trường (ISPONRE)

Sau 15 năm thực hiện Chương trình mục tiêu quốc gia xây dựng nông thôn mới (NTM), cả nước đã đạt được nhiều kết quả quan trọng, bộ mặt nông thôn thay đổi rõ rệt, đời sống người dân nông thôn được cải thiện, nhất là các xã, huyện, tỉnh đạt được các nội dung và tiêu chí NTM theo quy định, nhóm các nội dung và tiêu chí về cảnh quan môi trường được chú trọng, có sự cải thiện nhất định ở nhiều địa phương. Bên cạnh những kết quả đạt được về môi trường, với nhận định “ô nhiễm môi trường nông thôn gia tăng; năng lực ứng phó với biến đổi khí hậu, phòng, chống thiên tai, dịch bệnh còn nhiều hạn chế” phần nào phản ánh rõ thực trạng bức tranh về môi trường ở nông thôn sau 15 năm thực hiện Nghị quyết số 26-NQ/TW của Ban chấp hành Trung ương Đảng khóa X về nông nghiệp, nông dân, nông thôn. Để xây dựng các nội dung và tiêu chí môi trường NTM giai đoạn 2026 - 2030, cần có sự rà soát những kết quả đạt được, vướng mắc cần tháo gỡ, phù hợp với bối cảnh mới trong sự chuyển mình của cả nước nói chung và khu vực nông thôn nói riêng, hướng đến văn minh, hiện đại và phát triển bền vững. Nhóm các nội dung và tiêu chí môi trường là một trong 4 nhóm cơ bản của sự phát triển bền vững, đó là kinh tế, xã hội, môi trường và quản trị. Các nội dung và tiêu chí môi trường cần có những sự kế thừa những kết quả đạt được, bổ sung các nội dung và tiêu chí mới phù hợp với bối cảnh mới của phát triển đất nước nói chung và nông thôn nói riêng giai đoạn 2026 - 2030.

1. CĂN CỨ XÂY DỰNG CÁC NỘI DUNG VÀ TIÊU CHÍ MÔI TRƯỜNG

Các nội dung và tiêu chí môi trường giai đoạn 2026 - 2030 cần dựa trên cơ sở những chủ trương, định hướng của Đảng, quy định của pháp luật, các chính sách đã được ban hành cho giai đoạn 2026 - 2030, cụ thể như:

1.1. Chủ trương, định hướng của Đảng

Trong Chiến lược phát triển kinh tế - xã hội 10 năm giai đoạn 2021 - 2030 đối với nội dung “Xây dựng NTM” yêu cầu “tập trung xử lý ô nhiễm môi trường,

nhất là rác thải, nước thải”. Từ tổng kết đánh giá thực tiễn sau 15 năm thực hiện Nghị quyết số 19/NQ-TW ngày 16/6/2022 của Ban chấp hành Trung ương Đảng khóa XIII “về nông nghiệp, nông dân, nông thôn đến năm 2030, tầm nhìn đến năm 2045” cũng đã đưa ra quan điểm đối với môi trường là “môi trường xanh, sạch, đẹp”, cùng với đó cần phải “Xây dựng NTM đi vào chiều sâu, thực chất, hiệu quả và bền vững. BVMT, bảo tồn đa dạng sinh học, phát triển bền vững các hệ sinh thái. Chủ động phòng, chống thiên tai, thích ứng với biến đổi khí hậu”. Mục tiêu đến năm 2030 các chỉ tiêu liên quan đến môi trường là “Tỷ lệ hộ gia đình nông thôn được sử dụng nước sạch theo quy chuẩn đạt 80%; Tỷ lệ che phủ rừng ổn định ở mức 42%, nâng cao năng suất, chất lượng rừng; Tỷ lệ chất thải rắn sinh hoạt nông thôn được thu gom, xử lý theo quy định đạt 90%”. Để thực hiện các chỉ tiêu về môi trường, nhiệm vụ và giải pháp đặt ra đối với khu vực nông thôn là “xây dựng nông thôn theo hướng hiện đại gắn với đô thị”, “Khẩn trương, quyết liệt xử lý, khắc phục tình trạng ô nhiễm môi trường, nhất là rác thải, nước thải. Xây dựng cảnh quan nông thôn sáng, xanh, sạch, đẹp, văn minh, giàu bản sắc văn hóa truyền thống”.

Ngoài ra, Nghị quyết số 57-NQ/TW ngày 22/12/2024 của Bộ Chính trị về “Đột phá phát triển khoa học, công nghệ, đổi mới sáng tạo và chuyển đổi số quốc gia”. Nghị quyết khẳng định mục tiêu đến năm 2030 Việt Nam trở thành nước có “trình độ khoa học, công nghệ và đổi mới sáng tạo đạt mức tiên tiến ở nhiều lĩnh vực quan trọng, thuộc nhóm dẫn đầu trong các nước có thu nhập trung bình cao”, như vậy khu vực nông thôn sẽ có những thay đổi, tiêu chí môi trường phải phù hợp với trình độ phát triển và mức thu nhập chung của quốc gia.

1.2. Chính sách, pháp luật của Nhà nước

Xây dựng các nội dung và tiêu chí môi trường để đánh giá sự phát triển của nông thôn không chỉ căn cứ vào những chủ trương, định hướng của Đảng mà còn phải dựa vào chính sách, pháp luật của Nhà nước, về cơ bản có những chính sách, pháp luật như: Nghị quyết số 81/2023/QH15 ngày 9/1/2023 của Quốc hội

Người dân xã Tân Yên, tỉnh Bắc Ninh cắt tỉa cây xanh trong khuôn viên, góp phần xây dựng nông thôn mới kiểu mẫu

khóa 15 về “Quy hoạch tổng thể quốc gia thời kỳ 2021 - 2030, tầm nhìn đến năm 2050”. Trong nội dung của Nghị quyết cụ thể đến năm 2030 khẳng định “Về môi trường: Tỷ lệ che phủ rừng ổn định ở mức 42%; nâng cao chất lượng rừng, tăng diện tích các khu bảo tồn thiên nhiên; bảo vệ, phục hồi các hệ sinh thái tự nhiên quan trọng, nâng cao chất lượng đa dạng sinh học; diện tích các khu bảo tồn biển, ven biển đạt 3 - 5% diện tích tự nhiên vùng biển quốc gia; diện tích các khu bảo tồn thiên nhiên trên cạn đạt 3 triệu ha. Tỷ lệ chất thải rắn sinh hoạt đô thị được thu gom, xử lý theo tiêu chuẩn, quy chuẩn đạt 95%, trong đó tỷ lệ xử lý thông qua các mô hình kinh tế tuần hoàn đạt khoảng 50%; tỷ lệ chất thải rắn sinh hoạt nông thôn được thu gom, xử lý theo tiêu chuẩn, quy chuẩn đạt 90%; tỷ lệ chất thải rắn sinh hoạt đô thị xử lý bằng phương pháp chôn lấp trực tiếp giảm còn 10% so với lượng chất thải được thu gom; tỷ lệ tái chế rác thải hữu cơ đạt 100% ở đô thị và 70% ở nông thôn. Tỷ lệ chất thải nguy hại được thu gom, vận chuyển và xử lý theo tiêu chuẩn, quy chuẩn đạt 98%, trong đó tỷ lệ chất thải y tế được xử lý đạt 100%. Tỷ lệ xử lý và tái sử dụng nước thải ra môi trường lưu vực các sông đạt trên 70%. Thực hiện giảm phát thải khí nhà kính trong các ngành, lĩnh vực để phấn đấu nhanh nhất đạt mục tiêu giảm phát thải ròng của quốc gia về “0” vào năm 2050”, định hướng phát triển nông thôn Nghị quyết cũng nêu rõ “Xây dựng NTM phát triển toàn diện, hiện đại, xanh, sạch, đẹp gắn với quá trình đô thị hóa”. Như vậy, với định hướng phát triển nông thôn và các chỉ tiêu đặt ra đối với môi trường trong mục tiêu cụ thể đến năm 2030 là căn cứ để xây dựng các nội dung và tiêu chí về môi trường cho các xã và tỉnh đạt NTM.

Bên cạnh đó, Quyết định số 891/QĐ-TTg ngày 22/8/2024 của Thủ tướng Chính phủ về “Phê duyệt Quy hoạch hệ thống đô thị và nông thôn thời kỳ 2021

- 2030, tầm nhìn đến năm 2050”, trong nội dung quy hoạch đô thị và nông thôn đến năm 2030, mục tiêu đặt ra đối với môi trường của khu vực nông thôn là “xây dựng nông thôn xanh, sạch, đẹp. Phát triển kinh tế, xã hội nông thôn gắn với xây dựng NTM theo hướng nông nghiệp sinh thái có hiệu quả cao, nông thôn hiện đại và nông dân văn minh”. Như vậy, việc xây dựng tiêu chí môi trường cho các xã và tỉnh đạt NTM không chỉ đáp ứng về cảnh quan mà còn hướng đến đạt mục tiêu sinh thái trong sản xuất nông nghiệp và làng sinh thái.

Tại Quyết định số 150/QĐ-TTg ngày 28/1/2022 của Thủ tướng Chính phủ “Phê duyệt Chiến lược phát triển nông nghiệp và nông thôn bền vững giai đoạn 2021-2030, tầm nhìn đến năm 2050”, đối với nội dung môi trường và cảnh quan, mục tiêu đến năm 2030 cũng chỉ rõ đối với khu vực nông thôn đó là “giảm ô nhiễm môi trường nông thôn”. Một trong những nhiệm vụ cơ bản đối với khu vực nông thôn là “Phát triển cảnh quan nông thôn gắn với làng sinh thái, thông minh, phát huy lợi thế từng địa phương, đảm bảo xanh, sạch, đẹp, thân thiện và hài hòa với thiên nhiên; từng bước giảm dần sức ép của phát triển kinh tế - xã hội với môi trường”. Như vậy, việc xây dựng các nội dung và tiêu chí NTM cần phải đạt được mục tiêu và yêu cầu nhiệm vụ trong quyết định số 150/QĐ-TTg của Thủ tướng Chính phủ.

Ngoài ra, việc xây dựng các nội dung và tiêu chí môi trường cho các xã và tỉnh đạt NTM cần phải đảm bảo các yêu cầu về mặt pháp luật như Luật BVMT năm 2020, Luật Đa dạng sinh học năm 2018 quy định về những điều khoản đối với môi trường nông thôn và các văn bản dưới Luật hướng dẫn kèm theo.

1.3. Phù hợp với bối cảnh môi trường thay đổi và yêu cầu về chất lượng môi trường

Bối cảnh mới đặt ra yêu cầu về các nội dung và tiêu chí môi trường đối với cấp xã và cấp tỉnh có những

thay đổi cơ bản so với trước đây, cụ thể quy mô cấp xã lớn hơn sau sát nhập xã và bỏ cấp huyện, chính quyền địa phương chỉ còn hai cấp. Đối với cấp tỉnh cũng có những thay đổi, nhất là các tỉnh được sát nhập có quy mô diện tích lớn hơn. Nhận thức về môi trường của người dân nông thôn đã có sự thay đổi so với thời gian trước đây, nhu cầu về chất lượng môi trường cao hơn, do vậy tiêu chí môi trường cũng phải phù hợp với thực tiễn của quá trình phát triển của cả nước nói chung và khu vực nông thôn nói riêng. Hạ tầng kỹ thuật đã có sự thay đổi so với trước đây, tạo điều kiện tốt hơn cho thực hiện các nội dung và tiêu chí môi trường ở khu vực nông thôn như hệ thống đường giao thông, điện, viễn thông.

Đồng thời, sự phát triển của khoa học công nghệ, nhất là đối với công nghệ trong xử lý chất thải, công nghệ sinh học và công nghệ môi trường nói chung tạo điều kiện thuận lợi cho giải quyết những yêu cầu về môi trường ở khu vực nông thôn. Quy hoạch phát triển của các tỉnh/thành phố đã được phê duyệt cho giai đoạn 2021 - 2030, tầm nhìn đến năm 2050, trong đó đối với môi trường, các nội dung và tiêu chí môi trường đã được đưa vào trong quy hoạch để thực hiện. Tuy nhiên, đối với các tỉnh/thành phố mới sát nhập cần có sự xem xét và điều chỉnh lại các nội dung và tiêu chí môi trường cho phù hợp với không gian phát triển mới.

2. MỘT SỐ GÓP Ý CHO CÁC NỘI DUNG VÀ TIÊU CHÍ MÔI TRƯỜNG ĐỐI VỚI DỰ THẢO BỘ TIÊU CHÍ NTM CÁC CẤP GIAI ĐOẠN 2026 - 2030

2.1. Các nội dung và tiêu chí môi trường đối với cấp xã

Thứ nhất, theo Dự thảo các nội dung và tiêu chí môi trường nông thôn mới cấp xã được phân thành ba nhóm: (1) NTM; (2) NTM nâng cao và (3) NTM hiện đại. Cách phân loại như vậy cho đánh giá xếp loại các

Điện mạo nông thôn mới khang trang tại xã Liên Hà, Đông Anh cũ (nay là xã Thu Lâm, Hà Nội)

mức độ đạt được của khu vực nông thôn trong giai đoạn 2026 - 2030 là phù hợp, vì trong 15 năm vừa qua thực hiện Chương trình mục tiêu quốc gia xây dựng NTM đã có sự phân loại và mức độ đạt được có sự khác nhau, nay tiếp tục cho giai đoạn tiếp theo. Tuy nhiên, với 3 cấp độ như vậy đòi hỏi các nội dung và tiêu chí môi trường cũng phải phù hợp với 3 cấp đó, cụ thể là các tiêu chí về chất lượng môi trường phải được nâng cao dần lên phù hợp với chủ trương định hướng của Đảng và chính sách, pháp luật của Nhà nước như đã đề cập ở trên.

Thứ hai, với các nội dung và tiêu chí môi trường đã được Dự thảo đưa vào trong ba cấp độ xã NTM cần rà soát lại các nội dung tiêu chí và chỉ số dựa vào các mục tiêu, chỉ tiêu, nhiệm vụ trong các văn bản chủ trương của Đảng, chính sách, pháp luật của Nhà nước, căn cứ vào hai nhóm chính “nâu” và “xanh”. Nâu là chất thải gồm chất thải rắn, nước thải, khí thải; xanh là hệ sinh thái, đa dạng sinh học, không gian xanh và cảnh quan phù hợp với yêu cầu thực tiễn và sự phát triển của khu vực nông thôn.

Thứ ba, đối với các tiêu chí môi trường cấp xã NTM, nên xem lại tên tiêu chí của mục 17 “Môi trường và an toàn thực phẩm”; nên bỏ cụm từ “an toàn thực phẩm” bổ sung thêm cụm từ “cảnh quan”, tên tiêu chí là “môi trường và cảnh quan”, như vậy sẽ phù hợp với các nội dung của tiêu chí môi trường cũng như theo mục tiêu, nội dung yêu cầu của các văn bản chỉ đạo của Đảng và chính sách, pháp luật của Nhà nước. Tiểu mục 17.3 nên thêm cụm từ “không có hiện tượng ô nhiễm không khí do sản xuất, đốt rơm rạ và chất thải trên địa bàn xã” như vậy nội dung tiểu mục tiêu chí này là “17.3. Cảnh quan, không gian Xanh - Sạch - Đẹp, an toàn; không để xảy ra tồn đọng nước thải sinh hoạt tại các khu dân cư tập trung; “không có hiện tượng ô nhiễm không khí do sản xuất, đốt rơm rạ và chất thải trên địa bàn xã”. Nên bổ sung thêm một tiêu chí 17.10 là “ 17.10. Tỷ lệ hộ gia đình, cơ sở sản xuất kinh doanh được phổ biến và nhận thức hiểu biết đầy đủ mô hình sản xuất nông nghiệp hữu cơ, kinh tế tuần hoàn”.

Thứ tư, đối với các nội dung và tiêu chí môi trường cấp xã nâng cao. Tên tiêu chí mục 17 nên thêm cụm từ “cảnh quan”, như vậy tên tiêu chí mới là “môi trường và cảnh quan”. Đối với mục 17. 3 nên là “17.3. Tỷ lệ chất thải rắn sinh hoạt và chất thải rắn không nguy hại trên địa bàn được

thu gom, vận chuyển và xử lý theo quy định”. Mục 17.6, tiêu chí mục này nên thêm cụm từ “theo mô hình kinh tế tuần hoàn”, như vậy tiêu chí mục này là “17.6. Tỷ lệ chất thải hữu cơ, phụ phẩm nông nghiệp được thu gom, tái sử dụng và tái chế thành nguyên liệu, nhiên liệu và các sản phẩm thân thiện với môi trường theo mô hình kinh tế tuần hoàn”. Mục 17.7 tiêu chí này nên bổ sung cụm từ “theo quy hoạch và hợp vệ sinh”, như vậy tiêu chí của mục này là “17.7. Tỷ lệ sử dụng hình thức hỏa táng theo quy hoạch và hợp vệ sinh”. Mục tiêu chí 18.3 nên đưa lên thành 17.9 thuộc nhóm tiêu chí môi trường. Nên bổ sung mục 17.10, như vậy tên tiêu chí mục này là “17.10. Cảnh quan, không gian Xanh - Sạch - Đẹp, an toàn và duy trì hệ sinh thái, đa dạng sinh học”. Bổ sung thêm mục tiêu chí 17.11, tên tiêu chí mục này là “17.11. Không có hiện tượng sử dụng hóa chất, kích điện, súng hơi và các phương tiện hủy diệt khác để đánh bắt sinh vật dưới nước và trên cạn”.

Thứ năm, về các nội dung và tiêu chí môi trường cấp xã hiện đại. Mục 5.2 nên hoàn thiện câu từ là “5.2. Hệ thống thu gom, vận chuyển và xử lý chất thải rắn trên địa bàn xã hoặc liên xã đảm bảo yêu cầu kỹ thuật về BVMT”. Mục 5.4 hoàn thiện là “5.4. Có công trình xử lý nước thải sinh hoạt tập trung áp dụng biện pháp phù hợp”. Nên bổ sung tiêu chí 5.8 và 5.9 là “5.8. Tỷ lệ hộ thực hiện mô hình sản xuất nông nghiệp hữu cơ, nông nghiệp tuần hoàn áp dụng khoa học công nghệ cao và chuyển đổi số”. Đối với tiêu chí 5.9 là “5.9. Tỷ lệ làng sinh thái trong xã”.

2.2. Tiêu chí môi trường nông thôn mới đối với cấp tỉnh, thành phố

Đối với việc xây dựng các nội dung và tiêu chí môi trường NTM cấp tỉnh, thành phố là sự tổng hợp những kết quả có được từ các nội dung và tiêu chí môi trường cấp xã, do vậy, cần rà soát lại so với các mục tiêu, nhiệm vụ và chỉ số đã đưa ra trong văn bản chỉ đạo, định hướng của Đảng cũng như chính sách đã ban hành như Chiến lược, Quy hoạch cho môi trường đến năm 2030 đối với môi trường khu vực nông thôn.

Về quy định tỉnh, thành phố trực thuộc Trung ương hoàn thành mục tiêu xây dựng NTM giai đoạn 2026 - 2030, các nội dung và tiêu chí môi trường cần bổ sung các tiêu chí: (1) Tỉnh/thành phố đã thực hiện quy hoạch môi trường cho khu vực nông thôn giai đoạn 2030 - 2035, tầm nhìn đến năm 2050; (2) Đã thiết kế và đi vào vận hành ít nhất một vùng sản xuất nông nghiệp hữu cơ đạt hiệu quả.

Với tỉnh/thành phố trực thuộc Trung ương hoàn thành mục tiêu xây dựng NTM hiện đại, các nội dung và tiêu chí môi trường nên bổ sung: (1) Đã đưa

vào quy hoạch thiết kế mô hình nông nghiệp tuần hoàn, có ít nhất một mô hình nông nghiệp tuần hoàn đi vào hoạt động hiệu quả; (2) Có ít nhất một làng cảnh quan thiên nhiên đẹp, là làng sinh thái thu hút khách du lịch nhiều; (3) Đã triển khai và thực hiện tốt kế hoạch hành động tăng trưởng xanh trong nông nghiệp cấp tỉnh và thực hiện chuyển đổi xanh theo các tiêu chí kinh tế xanh.

3. KẾT LUẬN

Các nội dung và tiêu chí môi trường là một trong ba nhóm cơ bản trong bộ ba về kinh tế - xã hội và môi trường để phát triển bền vững trong cả nước nói chung và khu vực nông thôn nói riêng, do vậy, việc xây dựng các nội dung và tiêu chí NTM cấp xã và cấp tỉnh phải thể hiện rõ nhóm các nội dung và tiêu chí môi trường. Việc xây dựng các nội dung và tiêu chí môi trường cần cụ thể hóa các chủ trương, định hướng của Đảng, chính sách, pháp luật của Nhà nước, các Chiến lược, Quy hoạch, Kế hoạch về môi trường đến năm 2030, các văn bản luật pháp về môi trường phù hợp với điều kiện thực tiễn của khu vực nông thôn ■

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Đảng Cộng Sản Việt Nam. Văn kiến Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XIII. Tập I. NXB Chính trị quốc gia sự thật năm 2021. “Chiến lược phát triển kinh tế - xã hội 10 năm giai đoạn 2021 - 2030”.
2. Đảng Cộng Sản Việt Nam. Nghị quyết số 19-NQ/TW ngày 16/6/2022 của Ban chấp hành Trung ương Đảng khóa XIII về “về nông nghiệp, nông dân, nông thôn đến năm 2030, tầm nhìn đến năm 2045”.
3. Đảng Cộng Sản Việt Nam. Nghị quyết số 57-NQ/TW ngày 22/12/2024 của Bộ Chính trị “Về đột phá phát triển khoa học, công nghệ, đổi mới sáng tạo và chuyển đổi số quốc gia”. Ban chấp hành Trung ương Đảng cộng sản Việt Nam.
4. Quốc hội. Nghị quyết số 81/2023/QH15 ngày 9/1/2023 của Quốc hội khóa 15 “về quy hoạch tổng thể quốc gia thời kỳ 2021 - 2030, tầm nhìn đến năm 2050”.
5. Quốc hội. Luật BVMT năm 2020.
6. Chính phủ. Quyết định số 891/QĐ-TTg ngày 22/8/2024 của Thủ tướng Chính phủ về “Phê duyệt Quy hoạch hệ thống đô thị và nông thôn thời kỳ 2021 - 2030, tầm nhìn đến năm 2050”.
7. Chính phủ. Quyết định số 150/QĐ-TTg ngày 28/1/2022 của Thủ tướng Chính phủ “Phê duyệt Chiến lược phát triển nông nghiệp và nông thôn bền vững giai đoạn 2021 - 2030, tầm nhìn đến năm 2050”.
8. Dự thảo tháng 6/2025. Quyết định Ban hành Bộ tiêu chí NTM các cấp giai đoạn 2026 - 2030.